

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פגדולי ישראל,
על מדות טובות
שפביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש י תמוז תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 7:13 תל-אביב 7:29 חיפה 8:22 מוצאי שבת - ירושלים 8:31 תל-אביב 8:34 חיפה 8:35 ר"ת 9:05

פרשת הוקת

פיוס ומחילה

המצער את חברו עליו לפייסו ולבקש סליחתו!
נלמד מהפסוק: "ויאמרו חטאנו כי דברנו בה' ובך התפלל אל ה'... ויתפלל משה בעד העם" (פרק כא-ז).

וכתב רש"י: מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול. ואמרו חז"ל במדרש: "ידעו שדברו במשה ונשתטחו לפניו ואמרו התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש - ויתפלל" - להודיע ענוותנותו של משה שלא נשתהה לבקש עליהם רחמים, ולהודיע כח התשובה, כיון שאמרו חטאנו מיד נתרצה להם שאין המוחל נעשה אכזרי. וכן הוא אומר "ויתפלל אברהם אל האלוקים וירפא אלוקים את אבימלך".

הבאנו בעבר את מה שנשאל הגרי"ש אלישיב שליט"א (לרפו"ש בתושחי") על מה שמבואר בגמרא (יומא פז:) ונפסק בשו"ע (או"ח סימן תר"ו ס"א) שאף שאין יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם לחברו עד שיפייס את חברו, מכל מקום אין צריך לפייסו ולבקש מחילתו יותר מג' פעמים [ולומדים זאת מיוסף] ואם פייסו ג' פעמים ולא נתפייס ולא אבה לסלוח, שוב אין זקוק לו.

ונשאל הגרי"ש: מה כוונת חז"ל באומרים "אינו זקוק לו"? האם ע"י שביקש ממנו מחילה ג' פעמים נתכפר לו החטא ולכן אינו זקוק לו אף שחברו עדיין לא נתפייס, או שהחטא עדיין קיים?

והשיב הגרי"ש שכל מה שמועיל בקשת מחילה ג' פעמים זה רק לענין זה שלא יענש על כך שלא פייסו, משום שנחשב מעתה לאונס, אבל באמת החטא שחטא לחברו נשאר במקומו ולא נתכפר.

והגרי"י זילברשטיין שליט"א הביא להוכיח כדברי הגרי"ש מלשון המשנה ברורה: "אם רצה לפייסו יותר רשאי" ומשמע שעדיין לא נתכפר לו החטא, שאם נתכפר לשם מה צריך עוד לפייסו?

ואולם עדיין לא זכינו, לפי שעה, להבין את דברי הגרי"ש ואת הוכחת הגרי"ש מלשון המ"ב, (ונודה למי שיאיר עינינו בנידון זה) וזאת מכמה סיבות: א) הרי נחלקו בזה, האם אינו חייב לבקש יותר משלוש פעמים אבל הרשות בידו להחמיר כדמשמע מעובדא דרב ורב חנינא (פז:) שרב החמיר על עצמו (לפי פירש"י), או אסור לו לבקש יותר משלוש פעמים וזו דעת הפרי חדש.

[ובטעם] הדבר מבאר השפת אמת, משום שאם אינו מוחל בג' פעמים הוי חזקה שלא ימחול, וכל בקשה נוספת מכשילה אותו להיות יותר אכזרי שלא למחול. ואילו **רבינו יוסף חיים מבגדד** זצ"ל (בספרו **בן יהודע**) ביאר הטעם "מפני שבוזה מזיק את חברו לקטרטג עליו ל מעלה, שגם הקב"ה לא ימחול לו על עוונותיו" וכו'.

מעתה, לפי הדעה שלא חוששים לכך ורשאי להחמיר ולבקש יותר משלוש פעמים, אם נאמר שהחטא נותר עדיין, מדוע שלא נזקיקו לבקשו עוד ולפייסו בכל מילי דמיטב כפי שאנו משתדלים בשאר עבירות לעשות הכל כדי להסיר מאתנו כל חטא [וכדמצינו ב"הוכיח תוכיח" אפילו מאה פעמים כי לבסוף ישפיע] ומה גרע מצות הפיוס שדי בג' פעמים? אלא מזה שלא הזקיקו יותר משמע שהחטא עצמו נתכפר. ולא רק שלא נענש. [וכן דייק הפרי חדש מלשון המשנה: "אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו" והיינו מספיק ש"ירצה" ולא "עד שיתרצה חברו"].

ב) גם אם נאמר שהחטא התכפר לגמרי אחרי ג' פעמים, יש ענין לפייס עוד את חברו כדי להסיר ממנו הקפיידא ולו רק מצד חסד עם הזולת. וזו כוונת המ"ב. וצ"ע הוכחת הגרי"י זילברשטיין.

"אני מבקש סליחתך..."
מהומה רבתי פרצה בחצר בית הכנסת "החורבה": שליח בית הדין, נכנס לחדרו של ר' פייטל המלמד, והודיע לאחד הנערים, כי הראב"ד הגאון רבי צבי פסח פרנק בקשו להכנס אליו לחדר בית הדין...
המלמדים ששמעו על כך, החלו לשער, על מה ולמה הוא מוזמן לבית הדין. כלום הזיק למישהו או שהוא חשוד במעשה אסור? נער שובב היה אתו נער, ידו במעשי קונדס שונים, אך מה לו ולבית הדין?
הילד היה חיוור כסיד, ולא ידע לשית עצות בנפשו, האם ללכת להזעיק את אביו ולהתייעץ עמו כדת מה לעשות. הוא החליט לאזור עוז ולהתייצב בפי הרב ולשמוע במה המדובר.
בפיק ברכיים, ביראה ורעד, הלך להתייצב בפני הגרצ"פ פרנק. הרב לטפו ברוך, ואמר לו, הרי ראש השנה מתקרב ובא. נזכרתי, שלפני מספר חדשים, גערתי בך על שהפלת את בני ממדריגות החורבה בעת קטטה. נתברר לי כעת, שאתה לא היית האשם היחידי באותה מריבה. ובכן, אני מבקש את סליחתך.
עמוד ההוראה

גליון השבוע - פרשת חקת הוקדש לעילוי נשמת
ר' שמואל נחום בן ר' גדליה פיידנבוים ז"ל

ת. נ. צ. ב. ה.
נתרם על-ידי המשפחה שיחי'ו

השכנת שלום

להשכין אחוה ושלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו!

נלמד מהפסוק: "ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל" (פרק כ"בט)

ואילו במיתת משה רבינו נאמר: "ויבכו בני ישראל את משה" (דברים ל"ד-ח). מדוע לא נאמר "כל בית ישראל" כשם שנאמר אצל אהרן? אלא, מפרש רש"י הטעם, משום שעל משה בכו בני ישראל - רק הזכרים, ואילו על אהרן, מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום ומטיל אהבה בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה, בכו "כל בית ישראל". זכרים ונקבות.

לאהוב שלום לרדוף שלום ולהשים שלום

שנינו במסכת אבות (פ"א משנה יב): "הלל אומר, הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום". מדוע אמר התנא תחילה אוהב שלום ורק אח"כ "רודף שלום"? אלא ללמדנו שלפני שאתה רודף שלום אצל אחרים, עליך לדאוג שיהיה שלום בנפשך שכוחות הרע והטוב ידורו בשלום ולא יגברו כוחות הרע על הטוב. רק אז תוכל להשכין שלום גם אצל אחרים.

משל למה הדבר דומה? לאדם ששכר אומן להתקין לו מדריגות כדי שיוכל לעלות לקומה שלישית. התבונן האומן ואמר: רגיל אני לעשות מדריגות לקומה אחת, אך כיצד אטפס עד למעלה? השיב בעל הבית: עשה מדרגה אחר מדריגה ואז תוכל לטפס למעלה בנקל. כך גם בעניינינו, כאשר רוצה אדם להגיע למעלת רודף שלום, צריך להיות תחילה אוהב שלום. (עפ"י מעם לועז)

אמרו חז"ל (סנהדרין ו'): וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר [ולא בדרך פשרה]. אבל אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחברו. [והיינו קודם שיבואו לדין היה מפשר ביניהם] שנאמר (מלאכי ב"ו) "תורת אמת הייתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעון".

וצריך להבין, מה הם ג' הלשונויות שאמרו על אהרן [אוהב שלום, רודף שלום, משים שלום] ובמה הם מסמלים את דרך הפשרה? ופירש **המהרש"א** שג' הלשונויות האלו הם כנגד ג' מיני השלום שעושה הפשרה: א) לשון "אוהב שלום" נאמר כנגד השלום שבין הדין לאביו שבשמים, שכן אם הדין נוטל מבעל הדין ממון שלא כדין גורם בכך למריבה בינו לבין הקב"ה [כמבואר בגמרא ז. שהקב"ה רב את ריבו של המתחייב שלא כדין] נמצא שע"י הפשרה שעשה אהרן מנע ריב זה.

ב) לשון "רודף שלום" נאמר כנגד השלום שבין הדין לבעלי הדין, שהרי בדרך כלל המתחייב בדין שונא את הדין ומתרחק ממנו וע"י הפשרה שעשה אהרן נמצא שרדף אחר בעל הדין וקירבו אליו.

ג) לשון "משים שלום" נאמר כנגד הבעלי הדין עצמם שמים שלום ביניהם ע"י הפשרה ומשדל אותם להתרצות זה לזה בפשרה וממילא נעשה שלום ביניהם.

"עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו"

על נוסח התפלה "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו" אמרו חז"ל (תנחומא ויגש"ו) שהקב"ה מערב למעלה מים ואש ועושה שלום ביניהם, כן יעשה שלום עלינו.

והקשה הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ** זצ"ל (בספרו **יערות דבש** ח"א דרוש ה'): למה נקט עושה שלום במרומיו, הלא גם למטה בארץ יש הרכב ד' היסודות של אש, רוח, מים ועפר, כידוע. ואם כן אף למטה קיים שלום באופן כזה?!

ומבאר היערות דבש: למען האמת, אין הכוונה בעשיית שלום לחברו שיהיו באגודה אחת כמו אש ומים השוכנים יחד. כי זה אכן קיים גם למטה. שכן כך נראה באמת השלום אצלנו: באים יחד אוהב ואויב באגודה אחת כלפי חוץ אך הלבבות חלוקות, זה לסתור וזה לבנות, כמו אש לשרוף ומים לכבות.

ואולם למעלה, אינו כן, שם השלום תופס באופן שהאש מקבלת טבע המים והמים טבע האש. שכן טבעה של האש לעלות למעלה ולא לרדת למטה כמים. אבל למעלה המצב שונה, האש יורדת מלמעלה למטה ככתוב (דניאל ז"י) "חזיתי נהר דינור" שהוא נהר אש "נגיד ונפיק". הרי שהיה יורד מלמעלה ממקום החיות למטה מטה, עד שאמרו שמגיע למקום ירכתי שאול לראשן של רשעים, ונמצא שהאש תופסת טבע המים לרדת למטה. וכן המים העליונים עומדים למעלה ואינם יורדים, רק עולים מעלה מעלה כטבע האש. זהו תכלית השלום שמשנה טבעו בשביל חברו, ולוקח לעצמו טבע חברו למען היות לאחדים.

"התחלנו לרקוד יחד מרוב שמחה..."

סיפר מקורבו של הגאון **רבי מאיר שמחה זצ"ל** **מדווינסק** (בעל האור שמח), הגביר ר' יוסף שרשבסקי, כי פעם הזדמן לו להכנס למעונו של רבי מאיר שמחה, ולעיניו נתגלה מחזה תמוה שלא יאמן: גדול הדור בעל האור-שמח רוקד במעגל באמצע החדר עם בעל ואשה וילד קטן. הרב מחזיק בידו האחת את ידו של הבעל ובידו השניה את ידו של הילד, ואילו הבעל והילד מחזיקים בידי האשה...

ר' יוסף לא ידע את נפשו מרוב תדהמה לנוכח חזיון בלתי שכיח שכזה, וכולו היה תמיהה גדולה. כאשר נסתיים הריקוד והלכו לביתם, הואיל רבי מאיר שמחה להפיג את פליאתו הרבה של ר' יוסף וסיפר לו מה שאירע, ומעשה שהיה כך היה:

הבעל ואשתו באו אתמול לפני רבי מאיר שמחה כדי לקבל גט. הבעל הרצה את טענותיו והאשה אף היא שטחה מצידה את טענותיה. ואז שאל אותם רבי מאיר שמחה: "וילדים יש לכם?" השיבו: "כן! יש לנו בן אחד". חזר רבי מאיר שמחה ושאל אצל מי יהיה הילד אחרי שינתן הגט, אצל האב או אצל האמא? ומיד ענה להם הוא בעצמו: "תבואו אלי מחר ביחד עם הילד..."

ואכן, למחרת הופיעו שוב הבעל ואשתו, ועמם ילדם הקטן. נטל רבי מאיר שמחה את הילד, הושיבו על ברכיו וכשעיניו זולגות דמעות החל לדבר אל הילד, וכה אמר לו: "ילדי הקטן, יש להורים שלך תכנית לעשות אותך מהיום ואילך יתום חי בלי אבא ובלי אמא, אם הם יעשו אותך יתום, אל תסתובב ברחובות, אלא תבוא אלי ותהיה הילד שלי..."

התחיל הילד לבכות גם הוא, ומיד אחריו פרצה האמא בבכי מר וכשכולם בכו התייפח גם האבא, ואז צעקו ההורים בבת אחת "לא מתגרשים! לא מתגרשים!" "ואז" - סיים רבי מאיר שמחה את סיפורו - "התחלנו כולנו יחד לרקוד מרוב שמחה!"

עפ"י שאל אביך ויגדך ופניני אבי עזרי

צערו של החפץ חיים...

פעם סיפרו **לחפץ חיים** כי התפוצצות אדירה אירעה במקום פלוני, ובחסדי שמים לא היו נזקים בנפש. רק חלונות נופצו מחמת ההדף.

פתח החפץ חיים בהודיה לה' קודם כל על כך שלא היו הרוגים ופצועים. לאחר מכן המשיך החפץ חיים להביע את צערו על ממונם של ישראל: "אבל ודאי נופצו גם זוגיות בבתי היהודים" - תינה הח"ח את צערו - "ולבטח יש גם ביניהם עניים, שאין ידם משגת להחליף את הזוגיות. הללו יסתמו את הפרצות בלוחות עץ. בכך תרבה אפלוּלית בביתם, וזו עלולה לגרום להפרת שלום בית. שהרי אמרו שהדלקת הנר בשבת משום שלום בית. לפי שיש צער לשבת בחושך (כמבואר בגמרא שבת כג:). כאשר אפלוּלית שוררת נחבטים ונופלים, האוירה עגמומית, נעשים קצרי רוח ונרגנים ובאים לידי מריבות" - נאנח הח"ח. **עפ"י הגדת הח"ח**

ניחום ועידוד לרעהו

לנחם ולעודד הזולת השרוי בצער ובדאגה ולחזק את רוחו!

נלמד מהפסוק: "קח את אהרן ואת אלעזר בנו" (פרק כ"ה)
וכתב רש"י: "קח את אהרן - בדברי ניחומים. אמור לו אשריך שתראה כתרך נתן לבנך מה שאין אני זכאי לכך. עכ"ל. למדנו הנהגת מדותיו של הקב"ה עם אהרן לנחמו בשעתו הקשה. הנהגה זו מחייבת אותנו, מתוך חובת ההתדבקות במדותיו וההליכה בדרכיו של הקב"ה לעודד לחזק ולנחם את חברנו בשעה שדואג ומצטער. ואף זה נכלל במצוות הצדקה והחסד כמו שכתב החינוך (במצוה תעט).

אומרים בשם כ"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל (בעל קדושת ציון) לבאר את אמרת חז"ל (ברכות ו'): "כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר "כרום זלות לבני אדם". ולכאורה: היה מדוייק יותר לומר כיון "שצריך" אדם לבריות! אלא כך פירושה של דברים: "כיון שנצטרך אדם לבריות" כלומר: שהבריות נצרכים לו לתנות בפניו את צרותיהם ולהשיח בפניו את דאגותיהם או להביע בפניו את שמחתם, הרי עליו לחוש ממש את מצבם לטוב או למוטב, על כן פניו משתנות ככרום בהתאם למצב הזולת, פעם פניו מביעות שמחה עם שמחתו של הזולת ופעם צער עמוק מתוך שחש בצערו של הזולת.

בדומה לזה, מצאנו מובא (בספר זכרון ל"פחד יצחק") על מדותיו ודרכי הנהגתו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל בעת שביקשו ממנו עצה ותושיה, וכך נכתב אודותיו: "לא רק שעותיו היו נתונות לאחרים, אלא אף נפשו. פעם שאל ואחד להכריע במבוכה אישית קשה ומדכאת. אחר זמן-מה, ענה שעוד אין לו תשובה. והוסיף להסביר: "בחומש שלי נאמר "ואהבת לרעך כמוך". קיומו של ציווי זה דורש מאדם שיתייחס לשאלת הזולת כאילו היתה שאלתו היא, והיאך היה הוא מתנהג מצב זה. רק עצה מתוך התייחסות כזו היא כנה. ועכשיו שפנית אלי בעת צרה, מוכן אני לתת כתף לצרתך, אבל זה ידרוש זמן ולב עד שאדם מכניס עצמו לחיות את מצב הזולת"

"לך אכול בשמחה לחמך..."

פעם הגיע זקן, שהיה אחד ממקובלי ירושלים, אל הצדיק רבי **סלמאן מוצפי** זצ"ל, כשהוא בוכה ומילל מרה על ספריתו העשירה והנדירה שהיתה ברשותו, והנה חדרו גנים לביתו ושדדו את כל הספריה. כל החיפושים והחקירות העלו תהו. הוא הוסיף כי כבר הלך לתנות את צערו בפני כל החכמים ואין מי שינחמו.

ראה רבי סלמאן כי בנפשו הדבר וכי צערו רב למאד, החל משמיע באוזניו דברי נחומים. וכך אמר לו: "שמע אחי, עליך לשמוח ולהודות לגנב... מן השמים אהבוך ולכן בא הגנב ולקח הספרים מביתך. אתה הרי זקן ועינך כהו, ואינך יכול ללמוד בספרים שברשותך, וכאשר תלך בדרך כל הארץ יעלו הספרים לבית דין של מעלה, וישאלוך על מה השארנתו בשנות חייד האחרונים בביתך כדבר אין חפץ בו, ולמי הנחתנו אחרך. ריחמו עליך מן השמים וביקשו כי תעלה נקי לבית דין של למעלה. שכן הגנב שגנבם, ללמוד וודאי אינו יודע, ולכן מכרם לתלמידי חכמים או לסוחר ספרים. באופן שילמדו בהם ונמצא זכות גדולה נתגלגלה על ידך."

"לך אכול בשמחה לחמך" - הפטיר רבי סלמאן - "וזכות התורה שילמדו תלמידי חכמים בספריך, תהא שלך ותגן בעדך". אורו פניו של הזקן ואמר: "נחמתני, רבי נחמתני".

עולמו של צדיק

הכרת הטוב

להכיר טובה למטיבו ולא להיות כפוי טובה ח"ו!

נלמד מהפסוק: "ונפשינו קצה בלחם הקלוקל" (פרק כא"ה)

ואמרו חז"ל: אמר להם משה לישראל [הנכם] כפוי טובה... [רש"י: אינן מכירין טובה לבעלים] דכתיב "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" ופירש רש"י: קל הוא המן ומפני שהיה נבלע בכל אבריהם ואינם יוצאין לחוץ, קראוהו קלוקל ורגנו על כך. והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכים לטרוח ולצאת שלוש פרסאות לפנות עכ"ל. (ע"ז ה:). ולהלן אומר הכתוב: "וישלח ה' בעם את הנחש-ים וינשכו את העם" (כא"ו) ופירש רש"י: יבוא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם עפר), ויפגע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

מדוע ישנן הרבה אנשים שהם כפויי טובה? מבאר זאת הגר"ש וולבה זצ"ל (בעלי שור): מושכל ראשון אדם שהכל מובן מאליו בעולם והכל מגיע לו. כשאדם נולד לא היתה לו דעת, ואח"כ כאשר נהיה בן דעת הוא חי כאילו הוא מובן מאליו שהוא צריך להמצא ושהוא מוכרח להיות בריא ושלם. הילך גדל אצל הוריו מיומו הראשון, וכאשר הוא עומד על דעתו הוא מבין כי כך מוכרח להיות שההורים יטפלו בו ויתנו לו כל אשר הוא צריך וכל אשר הוא מתאוה אליו, וכאילו הכל מובן מאליו.

מלבד זאת, האדם נולד באנוכיות בסיסית לראות את עצמו עומד במרכז העולם כולו, והכל לא נברא אלא כדי לשמשו. ממילא כל מה שעושים לו, מגיע לו ואין כאן מקום להכיר טובה למישהו.

בעמל רב עולה לאדם להיגמל ממושכל ראשון נפסד זה, וללמד עצמו כי אין שום דבר מובן מאליו, ולא "מגיע" לו מאומה, וכל מה שהוא מקבל זה חסד וטובה. זאת היא העבודה של הכרת הטוב, ואין בזה הבדל בין הטובות שאנו מקבלים מאת הקב"ה ובין אלה שאנו מקבלים מאת בני אדם. עלינו להתלמד אחת ולתמיד כי הכל ממש הוא הטבה וחסד עמנו.

אילו היינו מבינים שהכל הטבה וחסד עמנו, הייתה באמת מתרבה חיבה ורעות בעולם, והיינו מכירים כי בעולם של חסד אנו חיים. וכאשר הכרה זו נעלמת מאתנו, נהיה כל העולם אפור. כל אחד עושה "רק" את עבודתו, וכל מוכר רוצה "רק" להרויח והמורה "רק" את המשכורת שלו. אין הטבה ואין חסד, אין חיבה ואין רעות. אך אנו רוצים לחיות בעולם בהיר. עולם שיש בו הטבה וחסד ורעות! את העולם הבהיר הזה בונה האדם על ידי שהוא מכיר טובה לכל.

"הורה לי להכנס לפניו..."

בחורף תרע"ז כשפרצה המהפיכה ברוסיה עקרו ישיבת סלבודקה ועוד ישיבות ובאו אל העיר קרמנצ'וג. כשנסתיימה מלחמת העולם, חזרה הישיבה אל מקומה בסלבודקה, ואילו ישיבת "כנסת בית יצחק" - קמניץ בראשות הגאון רבי **ברוך בער לייבוביץ** זצ"ל נותרה בקרמנצ'וג.

הגה"צ רבי מאיר חדש היה אז תלמיד ישיבת סלבודקה, ומסיבות שונות לא יכל לחזור לישיבת סלבודקה, הוא ניצל את ההזדמנות והצטרף עם ישיבת קמניץ.

פעם כשישב רבי מאיר בבית המדרש שמע שנים מאנשי המקום משוחחים ביניהם ואחד מספר לחברו: לפני שבועות מספר נזדמן לי "ללכת עם הסבא מסלבודקה" לכיוון הישיבה. לפתע עברה מולנו קבוצה של קוזקים. ראיתי כי "הסבא" נבהל, והרגעתי אותו: ב"ה שעכשיו המשטרה הקומוניסטית שולטת במצב ואין כבר סיבה לפחד מהקוזקים. ה"סבא" נרגע, והחל להודות לי על ש"השבתי את רוחו בדברי הנבונים". הייתי נבוך, וכי מה עשיתי שאני זוכה לשבחים כאלו מפי ה"סבא"?

הגענו לבית המדרש, והנה נעצר ה"סבא" והורה לי להכנס לפניו... מתוך הכרת טובה. סירבתי, כמובן. מי אני שאכנס לפני הצדיק? אך הוא לא ויתר ועמד על כך בתוקף. לא נותרה לי ברירה נאלצתי להכנס לפניו.

לימים, כאשר היה רבי מאיר משוחח עם תלמידיו בישיבת חברון על חשיבות הכרת הטובה, היה מביא סיפור זה כדוגמא של הכרת הטוב.

המשגיח רבי מאיר

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

בר מצוה: לחשוב על הזולת

כאן אנו מגיעים לעיקרו של הסיפור, לרעיון מבריק שכבש את לב נערי הבר מצוה בארה"ב ושמו: "קשר תפילין" הכל החל כאשר יהודי מארה"ב ביקר בארץ, התפלל באחד המוסדות לקירוב רחוקים והבחין כיצד הנערים מניחים תפילין במשמרות. הוא הזדעזע לגלות שלנערים בארץ ישראל אין תפילין והגה רעיון.

נערי בר מצוה מארה"ב מקבלים מתנות בשווי אלפי דולרים. מה מתאים יותר מאשר שנער בר מצוה ירכוש מכספי המעשר של המתנות זוג תפילין לנער שאין לו? הלווא מלבד ייקור מצות תפילין בעיניו, יש כאן חינוך אמיתי למצוות שבין אדם לחברו! נהיית בר מצוה? התחלת להניח תפילין? תחשוב גם על הזולת. תדאג בעצמך, מכיסך! שיהיה תפילין גם למי שאין!

הרעיון הפך למציאות ואלפי נערים החלו לתרום זוגות תפילין (לנערים מקבילים במוסד 'שובו - חזון אברהם'). הנער שמקבל את התפילין שולח את תמונתו לנער התורם, וזה תולה אותה בדרך כלל בחדרו. בכל בוקר, כאשר הוא מניח תפילין, הוא יודע ששבע שעות קודם לכן כבר הניח הנער שבתמונה את התפילין.

אם סבר יוזם הרעיון, הרב בנימין דרו, שזוגות תפילין חסרות רק לעולים בארץ ישראל, גלגלה לו ההשגחה את המקרה הבא. התקשר אליו יהודי מאזור מסוים בארה"ב, שמאופיין בפשיעה גבוהה. ממש לא מקום מגורים מתאים ליהודי חרדי. האיש סיפר שהוא עבד כשוטר אבל כאשר חזר בתשובה פיטרו אותו.

מזה שנה ומחצה הוא מנהל מאבק משפטי עם המשטרה אבל בינתיים אין לו פרנסה. "לבן שלי יש בר מצוה בעוד מספר חודשים" סיפר היהודי "ואני שואל אם יהיה אפשר לקבל עבורו תפילין". מיודענו התעניין מתי הבר מצוה וכאשר הוא נקב ביום המיועד, התאריך צלצל לו באוזן.

בדיוק ביום הזה גם לבן שלו, משה הלל נ"י, יהיה בר מצוה...

כמובן שמשה הלל קנה לו תפילין.

* * *

מתנות הבר מצווה בארץ ישראל, נמוכות באופן משמעותי מרמת המתנות בארה"ב. הרעיון אם כן לא מתאים לארץ ישראל, אך אין ספק שניתן למצוא דרך אחרת לשתף את חתן הבר מצוה באיזו עשייה למען הזולת. כדי שילמד ויפנים שביום הגדול בו הוא נכנס למצוות, הוא לא רק מתחיל להניח תפילין - אלא מתחייב בכל המצוות. הן אלו שבין אדם למקום והן אלו שבין אדם לחברו!

לא לחינם נכתב בתפילין של הקב"ה "ישראל אשר בך אתפאר", אכן - מי כעמך ישראל!

כיצד גורמים לנער מצוות לחוש ולדעת שביום הבר מצוה הוא נכנס גם לעול מצוות שבין אדם לחברו?!

התשובה מונחת בסיפור הבא שמגלגל בקרבו כמה סגירות מעגלים, שנגררו בעקבות רעיון מבריק שיצר פרויקט מבריק.

* * *

זה קרה לפני 9 שנים, בשב"ק פרשת ואתחנן תשס"ג. באחד מבתי הכנסת של פתח תקוה, עלה נער בר מצוה לתורה ושמו בישראל דוד וולטר שיחי'.

כאשר הגיע ה'בעל-קורא' לפסוק "וקשרתם לאות על ידך" נעו מיתרים עזים בלב אביו של חתן המצוות.

הוא נזכר בהבטחה שנתן לפני 35 שנה!

ברית המועצות, שנת תשכ"ח.

בחוף היה חשוך, קר ומושלג. השעה הייתה ארבע לפנות בוקר כשאביו העיר אותו ולקח אותו לבית כנסת.

וכך שיחזר זאת מר וולטר שיחי': "בבית כנסת חיכה לנו דוד זקן עם וודקה ועוגיות 'לייקח'. זו הייתה מסיבת ה'בר מצוה' שלי. כן. בדיוק כך חגגתי את הבר מצוה שלי. בספק לילה ספק בוקר הזה, הבטחתי לעצמי שאני אעשה כל מה שאוכל כדי שהבן שלי יחגוג בר מצוה בגלוי. הבן שלי לא יתחבא בחושך ולא יבוסס רגליים בשלג! ובבר מצוה שלו יהיה לא רק וודקה ולא רק 'לייקח'...!"

35 שנה חלפו. בשבת פרשת ואתחנן נפרעה ההבטחה: בנו, דוד שיחי', עלה לתורה בחגיגת בר מצוה שהתקיימה ברוב עם.

* * *

אבל לא היה זה המעגל היחיד שנסגר:

יחד עם דוד נ"י התחיל גם אביו להניח תפילין!...

תקופה לפני הבר-מצוה, החל דוד ללמוד את טעמי הקריאה. אביו היה יושב בצד ומאזין בשקיקה. מנהל בית הספר של דוד הבחין בכך, והפנה שאלה אל האב: האם גם אתה היית רוצה להניח תפילין? "רוצה, אבל לא יודע איך" - הגיעה התשובה.

מסתבר שוודקה ו'לייקח' יכל הדוד הזקן להשיג תחת השלטון הקומוניסטי, אך תפילין לא.

כעת נסגר המעגל. דוד שיחי' ואביו התחילו להניח תפילין.

* * *

אך מנין היו לדוד תפילין?